

angol tanítás sokkal alaposabb, mint a francia. Akármint legyen, a francziának befellegzett, én az úrnómmal érdekes társalgásba bocsátkoztam és új ismerősünket Mary nénire sóztuk, ki — mivel ép úgy nem tud francziául, mint a hogy a tisztelt úr nem tud angolul, — bizonyára elég nehezen értethette meg magát.

(Folytatása következik.)

EGY RÉGI PESTI HÁZ.

— Csengery Antal villája. —

Az Aréna-út és a Dembinsky-utca sarkán, magas bérházak közt húzódott meg a sárgára meszelt kis földszintes ház s regélt az elmúlt időkről. Kevesen értették meg néma beszédét. Egyszerű léczkerítésével s villaszerű, de megrokkant és divatja múlt alkatával kiritt az újszerű környezetből, észébe juttatva talán némelyeknek Petőfi sorait:

... Menj Isten hirével,
Mit állsz itt hiába?

El is ment. Az a két fiatal szobrász, ki modern formájú sírköveket faragott a legvilágosabb szobájában és kirakattá alakította át üveges verandáját, összeszedte műszereit, elfuvaroztatta a kész áruját, aztán jöttek a munkások és lebontották a házat, a kert fáit pedig kivagdosták.

Ez a régi ház nevezetes hajléka volt egykor Pest városának. A mily kevesen ismerték hírét hanyatló korában, oly sokan ismerték akkor, midőn még egyik legcsinosabb otthona volt a Városliget környékének. Csengery Antal nyárilaka volt. A régi híres publicista vette fundusát 1864-ben, és szenvedélyes botanikus lévén, ő fásította be és tette termővé a pusztá homokterületet. Csengery Loránt dr., a földhitelintézet igazgatója, Csengery Antal fia, összegyűjtve és sajtó alá rendezve atyjának hátrahagyott feljegyzéseit és leveleit, mostanában lelte meg azt a levelet, mely elmondja e ház építésének történetét.

«Én — írja benne Csengery Antal bátyjának, Csengery Imrénnek, 1864 augusztus 5-én, Nagyváradra — belátva, hogy a közügyek Pesthez kötött napszámosa vagyok; belátva, hogy a forró nyári időkben, mint a tavalyi volt (az 1863-iki nagy szárazság éve), mind nekem, mind családomnak el kell pusztulnunk, ha a szabadban többet nem mozgathatunk, a mi keveset gyermekeim részére megtakaríthatam azon a pesti határban, a Városliget mellett, egy 960 □ ölnyi kis homoktértem. hogy ott kertet csináljak, s egy két-három szobás házikót emeljek nyári lakásul. Meddő beruházás, de nem több, mint annak a tőkéje, a mit más hasonló állású ember családjáért fürdőre, nyári lakásra költeni szokott. Rosz számítás, ha időnap előtt el kell halnom; de ha néhány évig élhetek, úgy hiszem, helyre pótolhatom gyermekeimnek a meddővé tett tőkét. Ezen vétel azonban, s az építés, melyet még ez évben szeretnék elvégezni, — bár még meg sem kezhettem, — nemcsak az én pénzemet vitte és viszi el, hanem még kölcsönt is kellett fölvennem.»

A fundusnak négyezer forint volt a vételára, az építés belekerült talán tizezer forintba, vagy annyiba sem. De a beruházás végeredményben még sem volt meddő, mert a családnak negyven éven át kedves nyári otthona volt az Aréna-úti hajlék, Budapest is nagyra fejlődött, s a pusztá telek, a ház nélkül, megéri most hétszeresét annak a pénznek, melyet egykori gazdája vételárban és az építés költségében költött reá.

Csengery Antal szeretettel ragaszkodott ehhez az egyetlen birtokához. Az ötvenes években szabad óráiban a kertészetet tanulmányozta Encz Ferencz vezetése alatt s nagy kedvvel törekedett tanulmányai gyakorlati érvényesítésére. Maga ültette fáit, kertjét s e kedves munkájában segítségére voltak Gönczy Pál, Pólya József doktor és Fogarasi János, Czuczor Gergelynek társa a Nagy Szótár szerkesztésében. Fogarasi maga is nagy kedvvel keréskedett a Városligetben. Híres dinnyetermesztő volt, ő látta el Csengery kertjét jóféle dinnyemaggal. Termett is az első években



A CSENGERY-VILLA AZ ARÉNA-ÚTON.

míg a fák meg nem nőttek, dinnye szépen az Aréna-úti nyaraló kertjében. Tompa Mihály egyszer, fölleskélve egy épen leszakított nagy görögdinnye szépségén, felkiáltott:

— Fejedelmi gyümölcs ez! Nevezzük el Rákóczi-dinnyének.

Indítványát elfogadták s ez időtől fogva Rákóczi-dinnye volt a neve a kitünő fajának.

Utóbb más nevezetes dinnyefajtákkal is gazdagodott a Csengery Antal kertje: Vámbéry Ármin Sekerpáré és Sirimpecsek nevű sárgadinnyéivel, melyeknek magját Perzsiából hozta magával a nagy utazó.

A kert fái közt emlékezetes volt az Andrassy Gyula meggyfája. Az idősebbik Andrassy Gyula gróf a Csengery-nyaraló fénykorának idejében — utóbb is — lóháton sokszor megfordult a Városligetben. Egy-egy sétája alkalmával benézett Csengeryékhez is, künn hagyva lovát, melynek kantárszárát a nyárilak léczkerítésére vetette. Nyár elején, cseresnyeérés idején, a kertnek egyik szép meggyfájáról szedegette a kívánatos gyümölcsöt. Azért nevezték el ezt a fát Andrassy meggyfájának.

A nyári lakot, gazdájának nevén kívül, megszokott vendégei tették csak igazán nevezetessé. Minden év május havának valamelyik vasárnapján ott tartotta meg Csengery Antal az ő híres spárga-ebédjét, melyhez Bezerédj István özvegye küldötte a kertjében természetesen kitünő spárgát. Ez ebédeknek, de a más vasárnapokon adott családias ebédeknek is, szokott vendégei voltak Deák Ferencz, Arany János, Gyulai Pál, Pompéry János, ritkábban Kemény Zsigmond és Vámbéry Ármin.

Ezeknek az ebédeknek van némi közük a históriához is. Én csak egy-két könnyű anekdotát mondhatnék el róluk, a mint egyik nevezetes vendégüktől hallottam.

Gyulai Pál egykor késve érkezett az egyik vasárnapi ebédre. A társaság, közös megállapodással, azt ajánlotta, hogy Gyulai menjen ebédre a közeli Batzenhäuslebe, mely akkoriban a pesti nép kedvelt kis vendéglője volt a ligetben, a mostani városi vendéglő közelében. Gyulai elment, de sokáig váratott magára. Az öreg úr — Deák Ferencz — egy darab ideig türelemmel várta, azután megszólalt:

— Ugyan menjetek s nézzétek, megebédelt-e s nem jön-e már Gyulai?

A hírnök visszatért s jelentette, hogy Gyulai még mindig ebédel.

Telt-múlt az idő s Gyulai nem jött. Végre Kemény Zsigmond ajánkozott:

— Bátyám, majd elmegyek érte én.

— No, eredj hát, Zsigó!

El is ment, de ő sem tért vissza.

Akkor elküldötték Pompéry Jánost mindkettőjükért. Az belép a Batzenhäuslebe s látja,

hogy Gyulai végzett már az ebédrel, de ott ül mellette az asztalnál — fehér asztalkendővel a nyakában — Kemény Zsigmond és javában falatozik.

Mert Kemény Zsigmond nagy étvágyú ember volt. Mire a Batzenhäuslebe érkezett, már megfeledkezett Csengery dús ebédjéről és — újra megebédelt.

Vele történt meg az itt következő eset is.

Nagyobb pénzhez jutott egyszer, s mert mindig hajlott a nyugodt, falusias életre, Budán, a Városmajor-utczán vett egy szerény kis házat. Gondolta, ott fog nyaralni ezentúl.

Egy vasárnap délután, a hogy végeztek az ebédrel a Csengery-nyaralóban, Kemény Zsigmond ezzel az indítvánnyal állt elő:

— Jertek, megmutatom a házamat.

A fiakker ott állt a közelben, s elindult a társaság: Kemény Zsigmond, Csengery Antal és Csengery Imre, ki akkor miniszteri tanácsos volt a honvédelmi miniszteriumban.

Megérkeznek Budára, leszállnak, de Kemény Zsigmond nem tudja, hogy mi is a száma az ő házának.

Megáll, és találomra bemegy az egyik házba.

Vissza is jön újra:

— Ez nem az én házam.

Bemegy a másikba. Ott szembe kerül vele a házigazda, egy sváb vinczellér.

— Sie, ist das mein Haus? Hallja, az én házam ez? — Kérdezte tőle Kemény, ki nevezetes volt a szórakozottságáról is.

A sváb meghökent, aztán dühbe gurult, mert aligha legalább is végrehajtónak nem nézte:

— Schauns, dass sie weiter kommen! Das ist mein Haus.

És Kemény Zsigmond nem is találta meg azon a vasárnapon a Kemény Zsigmond házat.

Ez a történet is az Aréna-úti kis nyárilak anekdota-köréhez tartozik. Sok derült napot ért meg ez a ház, de bánatosat is.

Benne halt meg 1880 július 13-ikán a gazdája, Csengery Antal.

Ez a ház most eltűnt a föld színéről. Talán emléktábla sem fogja megjelölni helyét. Vagy csak olyan, minőről Jókai dalolt, midőn búcsúzott a Stáció-utczai házától:

«Itt van a villamos fel- és leszállója!»

Balla Mihály.

EGY MÁRIA TERÉZIA-KORABELI MAGYAR POLIHISZTOR.

Kempelen Farkas születésének 175 éves fordulójára.

Kempelen Farkas (szül. 1734. januárius 23-án Pozsonyban), Engelbert (1680—1761.) pozsonyi főharminczados és utóbb udvari tanácsos fia, minden valószínűség szerint, azon